

Бабула Ірина Ігорівна,
заступник директора з
навчально-методичної роботи
Калугіна Ірина Миколаївна, методист
ЦНТТУМ

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ВИХОВАНЦІВ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КОНКУРСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті зосереджено увагу на специфіці організації виставково-конкурсної діяльності в аспекті інтелектуальних заходів науково-технічного напрямку як однієї з форм організації самостійної роботи учнівської молоді позашкільного навчального закладу.

Ключові слова: організаційні форми роботи вихованців, самостійна робота, конкурсна діяльність, позашкільний навчальний заклад, науково-технічна творчість.

Babula I.I., Kalugina I. M. Specifics of independent work organization of pupils from extracurricular educational establishments during realization of competition activities

The article is focused on the specifics of exhibition-competition activities organization in the aspect of intellectual events of scientific and technical direction as a form of independent work organization for pupils from extracurricular educational establishment.

Key words: organizational forms of pupils' activities, independent work, competition activities, extracurricular educational establishment, scientific and technical activity.

Одним з найважливіших шляхів демократизації освіти є оновлення та забезпечення науково-методичного й навчально-виховного процесу, адже сутність занять сучасного педагога полягає не лише у змісті, а й у методиці їх побудови, шляхах і засобах організації роботи кожного вихованця. Це дає змогу навчити дітей мислити, розмірковувати, аналізувати, здобувати глибокі й міцні знання, застосовуючи їх на практиці. Визначальною спрямованістю такої роботи є розвиток самостійності учнів, їхньої пізнавально-дослідницької діяльності, систематичне формування умінь виробляти власну точку зору, погляди, переконання, які ґрунтуються на національних і загальнолюдських цінностях.

Проблемами удосконалення організаційних форм і методів самостійної роботи займалися Я.А. Коменський, Й. Песталоцці, Г.С. Сковорода, О. Ващенко та інші. В останні роки питання

вдосконалення організаційних форм і методів навчання розглядалися в роботах А.М. Алексюка, Ю.К. Бабанського, В.О. Онищука, О.Я. Савченко, І.Ф. Варламова тощо.

Практичною стороною організації самостійної діяльності учнівської молоді у навчальному процесі займалися відомі педагоги О.А. Нільсон, П.І. Підкасистий, А.П. Аристова, Б.П. Єсіпов.

Якість педагогічного процесу не можна забезпечити лише методичною його досконалістю, працездатністю педагога, сучасним обладнанням тощо. Чи не найголовнішими результатами навчання є виховання творчого ставлення вихованця до праці, його позиція на занятті, бажання та прагнення бути кращим, самостійно працювати, тобто позитивні зміни в самій особистості вихованця. Навчання по-різному впливає на розумовий розвиток залежно від того, наскільки успішно воно виховує у школярів прагнення до самовдосконалення. Результати досліджень свідчать, що структура навчальної діяльності, яка адекватна цілям навчання, є фактором формування у дітей не лише систем операцій і знань, а й навчальних, пізнавальних інтересів, бажання вчитися, допитливість, прагнення до самоосвіти.

На сьогоднішній день найпопулярнішим та дієвим методом роботи, фактором розвитку самостійної діяльності вихованців позашкільного навчального закладу є організація та проведення масових заходів різних рівнів - від внутрішніх до обласних, всеукраїнських, міжнародних та залучення до участі в них учнівської молоді. Конкурсна діяльність відкриває широкі можливості створення оптимальних умов для виявлення індивідуальних здібностей, знань, умінь, навиків, розвитку вольових, комунікативних якостей особистості. Участь в конкурсній діяльності допомагає реалізувати принципи особистісно-зорієнтованого підходу в навчанні та вихованні вихованців ЦНТТУМ, дає можливість активізувати інтелектуальні здібності, поштовх в навчальному процесі, досягненні творчої самореалізації та нестандартності науково-творчого мислення. Вихованець вчиться правильно організовувати та самостійно виконувати певні види робіт. Участь у масових заходах вимагає від учнів тривалої підготовчої роботи, результатом якої досить часто є оригінальний продукт у вигляді нових знань, пристрою, приладу або технології.

Відповідно до чинного законодавства, в тому числі Закону України «Про позашкільну освіту», одним із завдань є забезпечення та підтримка обдарованої молоді шляхом створення умов для її творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку. Дієвим напрямком реалізації аспектів цих документів є організація та проведення змагань, конкурсів, конкурсів-виставок, фестивалів з науково-технічного напрямку, забезпечення участі вихованців у цих заходах. Шляхи виконання відображені в Положеннях, затверджених наказом управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації від 30 січня 2014 року, № 42: «Про проведення обласної виставки - конкурсу науково-технічної творчості учнівської молоді «Наш пошук і творчість – тобі, Україно!»; «Про проведення виставки-конкурсу робіт учнів молодшого шкільного віку з початкового технічного моделювання; «Про проведення обласної виставки-конкурсу декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край!» (зареєстрованих в Головному управлінні юстиції у Волинській області 10 лютого 2014 року відповідно за номерами: № 9/1368; № 9/1370; № 9/1369). В наказі зазначено, що виставки-конкурси проводяться «...з метою пропаганди та популяризації дитячої науково-технічної, пошуково-конструкторської, дослідницько-експериментальної діяльності, раціоналізації та винахідництва, створення науково-інформаційного простору для учнівської молоді через використання можливостей обласних постійно-діючих виставок, представлення кращих експонатів для участі у масових заходах всеукраїнського рівня».

Виставки-конкурси це форми навчальної роботи, які стимулюють та активізують діяльність, розвивають творчі можливості та формують конкурентоздатність особистості [1]. Одним із головних завдань керівника конкурсної роботи вихованця – навчити організації самостійної роботи. Зазначимо, що ми дотримуємось тлумачення самостійної роботи, даного Б. П. Єсиповим [2].

Отже, участь вихованців ЦНТТУМ у виставках-конкурсах сприяє активному залученню обдарованої молоді до творчої діяльності в гуртках науково-технічного напрямку. Звичайна шкільна освіта тренує та формує порівняно обмежений набір навичок мислення і міркування, необхідних для читання, письма, говоріння, математичних операцій, експериментування і дуже мало

робить для формування умінь, пов'язаних із логічним, критичним, креативним, контекстуальним, аргументованим, діалогічним міркуванням тощо.

Форма організації діяльності виставок-конкурсів дає можливість використовувати їх базу для урізноманітнення діяльності вихованців, а саме проведення фестивалів, турнірів, форумів, конференцій, виставок, інтернет-конкурсів та інтернет-екскурсій; для керівників гуртків науково-технічного напрямку – семінарів, творчих майстерень, майстер-класів тощо. Проведення даних заходів дає поштовх для розвитку здібностей в різних галузях та видах діяльності. Досягнення дітей дозволяє говорити про творчий характер роботи їх наставників, а головне вміння розвивати таланти [3]. Важливою характеристикою сучасного вихованця позашкільного навчального закладу є вміння правильно самоорганізовуватися та плідно самостійно працювати. Мета виставкової діяльності доводить це і полягає в: представленні результатів навчально-дослідницької, навчально-технічної творчої діяльності; організації спілкування учнівської молоді навчальних закладів області та обмін інформацією в сфері інтересів; ознайомленні учнівської молоді з актуальними проблемами та завданнями сучасної науки та техніки тощо; створенні умов для підготовки потенціального кадрового резерву для забезпечення технологічного, творчого та інтелектуального розвитку країни; розгляді інтересів підростаючого покоління та держави для реалізації основних напрямків державної політики; виявленні та підтримці найбільш перспективних проектів, технічних рішень та інших значних ініціатив дітей та учнівської молоді [3]; стимулюванні подальшої професійної освіти підростаючого покоління; наданні підтримки вихованцям з допомогою впровадження прикладних розробок в питаннях захисту інтелектуальної власності, публікації наукових та творчих робіт в засобах масової інформації та спеціалізованих виданнях, впровадження в позашкільних навчальних закладах області інноваційних методів викладання; підведенні підсумків самостійної та спільної роботи вихованців з керівниками гуртків, педагогами-наставниками, надання їм організаційної, методичної та матеріальної підтримки.

При організації виставок-конкурсів потрібно врахувати необхідність експертизи результату, тому в журі запрошуються

спеціалісти високої кваліфікації. Виставково-конкурсна діяльність дозволяє визначати рівень досягнень вихованців через оцінювання експонату, складення рейтингу, інколи через портфоліо учасника. Завдяки цьому вихованець ЦНТТУМ усвідомлює свою значущість, пізнає традиції, встановлює власні можливості, розширює кругозір, знаходить власну комірку в соціумі.

Пріоритетом є те, що виставково-конкурсна діяльність сприяє розвитку індивідуальної освітньої лінії навчання. У даній роботі беруть участь керівники гуртків та педагоги, тьютори, модератори, психологи, батьки, адміністрація позашкільного навчального закладу. Освітнє поле може розширюватися від навчального закладу позашкільної освіти районного, міського, обласного рівнів до всеукраїнського, надаючи вихованцю таке навчальне середовище, в якому б він відчував себе комфортно. Тому самостійна діяльність - засіб самовираження і самореалізації дитини в різних видах її діяльності під час підготовки до участі у виставках-конкурсах науково-технічного напрямку. При цьому виникає особлива форма організації навчальної діяльності вищого рівня.

Робимо висновок: питання самостійності у підготовці вихованця позашкільного навчального закладу до участі у виставково-конкурсній діяльності науково-технічного напрямку - одна з кардинальних проблем не тільки дидактики педагогіки позашкільля, а й психолого-педагогічної науки, тому що в ній знаходяться джерела багатьох проблем: навчання гуртківців мисленню, розвиток пізнавальних інтересів, формування самостійності, визначення розумових здібностей, прищеплення уміння вчитися, а також надбання таких якостей, як спостережливість, цілеспрямованість, відповідальність тощо. Самостійна робота - обов'язковий компонент процесу навчання та виховання, шлях активізації пізнавальної активності учнівської молоді, її роль, зміст, тривалість, способи керівництва визначаються метою діяльності, її специфікою та рівнем підготовки вихованців ЦНТТУМ.

Врахування пам'яті, уваги та уяви, мислення, інших психічних процесів, а також вікових та індивідуальних особливостей здійснюють керівники гуртків, коли готують вихованців для участі у виставках-конкурсах. Це сприяє правильній організації самостійної роботи.

Отже, підтримка і розвиток особистості вихованця є одним із провідних завдань позашкільного навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Хуторской А. Современная дидактика: Учебник для вузов. / А. Хуторской – СПб: Питер, 2001. – 544 с.

2. Есипов Б. Самостоятельная работа учащихся на уроках./ Б. Есипов – М. : Просвещение, 1961. - 208 с.

Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. / К.Баханов – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 160 с.